історичним ім'ям і традицією економічного інформування. Перший номер нового етапу зберіг орієнтацію на практичні потреби читачів, водночас відобразивши нові пріоритети, пов'язані з підприємництвом, фінансами, оподаткуванням і ринковими відносинами.

Отже, історію часопису доцільно розглядати як приклад відновлення регіональної видавничої традиції після тривалої перерви. Вивчення його матеріалів сприяє глибшому розумінню економічної історії Поділля, розвитку місцевої преси та змін у способах комунікації між фаховими середовищами й читачами.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Від редакції. *Економічне життя Поділля* : видання Подільської Губернської Народньої Управи. Кам'янець-Подільський. 1918. №1. С 3.
2. Воловик Валентин. Соціально-економічне становище Поділля наприкінці XIX – на початку XX століття. *Наукові праці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія «Історія»*, №2. Вінниця, 2000. С. 56-70, https://doi.org/10.31652/2411-2143-2000-2-56-70 .
3. Мазурик Вадим. Друге відродження часопису. *Економічне життя Поділля* : видання державної податкової адміністрації у Вінницькій області. Вінниця : вид-во «ДТП». 1997. №1. С. 7.
4. *Періодичні видання кінця XVIII – початку XX століття у фондах Хмельницької ОУНБ : каталог* / Департамент інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ; уклад. : І. С. Лабчук, О. М. Шеін. Хмельницький : ФОП Стрихар А. М., 2022. С. 15.
5. *Экономическая жизнь Подолии* : двухнедельный орган Подольского Губернского Земства. Каменец-Подольский : тип. Подол. губерн. правления. 1913. № 1. С. 2.

Василь Серветник

СВЯЩЕНИЦЬКА ДИНАСТІЯ ШИПОВИЧІВ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ТА НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ ПОДІЛЛЯ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

Анотація. *Тема охоплює важливий пласт української регіональної історії. Вона присвячена дослідженню цілої династії священників Шиповичів, які служили у різних повітах Поділля. Династія є класичним прикладом подільського духовного стану, який поєднував душпастирську службу з глибоким інтелектуальним та науковим дослідженням краю, мистецтвом та збереженням української культури. Найяскравішим представником цієї родини був Іван Омелянович Шипович (1857–1936) — відомий український краєзнавець, історик, педагог та священник.*

Ключові слова: *Завалля, Галайківці, Бронниця, Борівка, династія Шиповичів, духовенство Поділля, подільське краєзнавство.*

Vasyl Servetnyk

THE SHIPOVYCH CLERGY DYNASTY IN THE SOCIOCULTURAL AND SCIENTIFIC SPACE OF PODILLIA (LATE 18th – EARLY 20th CENTURY)

Abstract. *The topic covers an important stratum of Ukrainian regional history. It is dedicated to the study of the entire Shipovych dynasty of priests who*

served in various districts of Podillia. The dynasty is a classic example of the Podolian clergy, which combined pastoral service with deep intellectual and scientific research of the region, art, and the preservation of Ukrainian culture. The most prominent representative of this family was Ivan Omelianovych Shipovych (1857–1936), a well-known Ukrainian local historian, history researcher, educator, and priest.

Keywords: *Zavallia, Halaikivtsi, Bronnytsia, Borivka, Shipovych dynasty, Podillia clergy, Podolian regional studies.*

1. Кам'янецький фундамент роду: благочинний о. Антоній Шипович

Патріархом та першим документально зафіксованим орієнтиром династії виступає благочинний ієрей Антоній Іванович Шипович (бл. 1763–після 1819). За даними метричних книг, станом на 1796 рік він здійснював пастирське служіння у храмі святителя Миколая в селі Завалля Кам'янецького повіту [2, арк. 345-356]. Згідно сповідального розпису церкви святителя Миколая в селі Завалля за 1801 рік зазначається, що благочинний ієрей Антоній Шипович (38 років) – одружений, дружина його Марія (27 років), діти їх: Іоанн (11 років), Йосафат (8 років), Сімеон (2 роки), Марія (13 років), Павола (4 роки) [3, арк. 235-236]. У протоколах Подільської духовної консисторії за 1808 рік о. Антоній постає як благочинний Кам'янецького повіту, який активно захищав права місцевого духовенства та селян перед економічним і релігійним тиском поміщиків, а також особисто керував процесом масового повернення унійних парафій до православ'я після поділів Речі Посполитої [4, арк. 212-213]. Його детальні рапорти та описи 1796 року стали цінним джерелом для подільської історіографії. Наприкінці XIX століття ці звіти прадіда дослідив та опублікував у «Трудах Подольского епархиального историко-статистического комитета» його рідний правнук - історик Іван Шипович. Відповідно до сповідальних розписів, о. Антоній служив у Заваллі щонайменше до 1819 року, виховуючи з дружиною велику родину. Після його смерті, у 1840 році, його 87-річна вдова Марія Шипович (1753 р. н.) переїхала на Могилівщину до старшого сина.

2. Укорінення на Могилівщині та заснування Галайківського парафіяльного гнізда

Новий етап розвитку династії пов'язаний із транзитом роду на Наддністрянщину, що здійснив найстарший син о. Антонія - о. Іоанн (Іван) Антонович Шипович (бл. 1790-20.02.1871). Здобувши блискучу полілінгвальну освіту в Кам'янець-Подільській духовній семінарії (вивчав латинську, французьку, грецьку, польську, російську мови, арифметику та географію), він 10 грудня 1816 року був призначений священником до Свято-Кузьмо-Дем'янівської церкви в село Галайківці Могилівського повіту [5, арк. 321-322]. Тут він уклав шлюб із Марією Іллівною Ваврживновською (бл. 1799-1864), донькою попереднього місцевого пастиря Іллі Ваврживновського (пом. 1820), реалізувавши традиційну матримоніальну практику наслідування парафіяльного простору.

Отець Іоанн Антонович заклав міцний соціокультурний фундамент Галайківської парафії, де беззмінно служив настоятелем понад 35 років. У 1825 році він фіксується як благочинний Могилівського повіту (у 1832 р.

звільнений з посади за станом здоров'я). За ревне служіння у 1836 році йому було оголошено Архіпастирську вдячність, а у 1844 році нагороджено набедрeником. Лише у 1851 році через хворобу він перейшов у статус заштатного священника, присвятивши Галайківцям усе своє зріле життя. Серце пастиря зупинилося 20 лютого 1871 року, він був похований біля стін храму в Галайківцях. Архівний зріз парафіяльного будинку за 1840 рік демонструє унікальну модель багатопоколінного співжиття: під одним дахом із родиною о. Іоанна мешкали дві літні вдови-матері (Марія Шипович та Марія Адамівна Ваврживиновська), а його сини один за одним вирушали здобувати освіту до Шаргородського духовного училища. Цікавим мікроісторичним сюжетом є також поява в Галайківцях після 1825 року селянської родини однопрізвищника Івана Васильовича Шиповича (бл. 1766 р. н.), що вказує на ймовірне відгалуження селянської лінії роду [1, арк. 354-356].

В архівних реєстрах згадується ціла династія священників Шиповичів, які служили у різних повітах Поділля. Династія Шиповичів є класичним прикладом подільського духовного стану, який поєднував душпастирську службу з глибоким інтелектуальним та науковим дослідженням краю, мистецтвом та збереженням української культури. Найяскравішим представником цієї родини був Іван Омелянович Шипович (1857-1936) - відомий український краєзнавець, історик, педагог та священник.

3. Третє та четверте покоління роду: пастирська географія та жіночі лінії

Жіночі лінії родини Шиповичів зробили вагомий внесок у соціокультурний простір краю. Старша донька Ганна Іванівна (1823 р. н.) вийшла заміж за священника с. Попівці Могилівського повіту Феодосія Лопатинського; їхній син - Микола Феодосійович Лопатинський (1846 р. н.) - став відомим подільським протоієреєм та краєзнавцем Ямпільщини. Наймолодша донька Іуліана Іванівна (1830 р. н.) пов'язала долю з приходським священником Михайлом Васильовичем Марковим (1829 р. н.), який продовжив родинне служіння в Галайковецькій парафії протягом 1883-1890 років.

Чоловіча лінія третього покоління династії міцно утримувала пастирське поле регіону:

о. Олександр Іванович Шипович (02.11.1820–06.02.1897). Народився в Галайківцях, закінчив Шаргородське училище та семінарію. Служив стихарним дячком у с. Жван, а 26 червня 1851 року переведений до рідної Галайківської церкви, перейнявши парафію від батька [6, арк. 35-36]. Надалі служив у с. Петрашівка Ямпільського повіту (з 1853 р.), с. Гарлинка Балтського повіту (з 1861 р.) та с. Жабинці Ушицького повіту (з 1865 р.). У 1875 році переміщений до с. Мала Стружка Ушицького повіту, де залишався активним пастирем благочинного округу до своєї кончини [8, с. 435-436]. Його син - о. Василь Олександрович Шипович (1857–1897) - служив священником у містечку Калюс, чиє життя трагічно обірвалося після важкої хвороби у Кам'янецькій лікарні.

о. Іван Іванович Шипович (1838-?). Закінчив Подільську духовну семінарію (1853–1859), служив у с. Кугаївцях. 8 лютого 1865 року за сімейними обставинами повернувся до рідного села Галайківці як приходський священник, де служив разом із дружиною Вірою Григорівною. Надалі здійснив

взаємний обмін парафіями з братом дружини - о. Іоанном Григоровичем Сенчиневичем - і перевівся у село Карачіївці Ушицького повіту, де здобув сан протоієрея. Його старший син - о. Никифор Іванович Шипович (1867 р. н.) - закінчив семінарію за 1-м розрядом (1887 р.), понад чверть століття служив у с. Волоско-Крикливець Ольгопільського повіту, а у 1899 році залучався до управління справами в містечку Снітків Могилівського повіту, допомагаючи літньому батькові. Молодший син протоієрея Івана у 1899 році обійняв посаду наглядача Богуславського духовного училища Київської єпархії. Онук о. Івана - Костянтин Никифорович Шипович (15.05.1894 р. н.) - закінчив семінарію, здобув вищу освіту в Київському комерційному інституті, пройшов Першу світову війну, а за радянських часів працював директором семирічної школи.

4. Організаційно-просвітницька діяльність о. Омеляна Шиповича

Особливе місце в історії Могилівщини посідає середній син галайківського пастиря - о. Омелян (Ємиліана) Івановича Шипович (1832–1909). Закінчивши семінарію у 1853 році, він розпочав служіння у Свято-Успенській церкві села Бронниця Могилівського повіту, де уклав шлюб із Анною Федорівною Гоньковською, донькою місцевого священника Феодора Гоньковського, перейнявши його парафіяльне місце. Після її передчасної смерті одружився вдруге - з Уляною Іванівною Стрельбицькою, донькою священника с. Копистирин.

У 1860 році о. Омелян повертається з Бронниці до рідного села та переймає парафію в Галайківцях від свого батька о. Іоанна. За даними Юхима Сіцінського, саме Ємиліан Шипович виявився пастирем, який найбільше турбувався про благоустрій приходу (його зусиллями у 1860 році тут була збудована кам'яна дзвіниця). Наприкінці 1860 року він відкрив у власному будинку першу одноклясну церковнопарафіяльну школу для місцевих дітей, де особисто навчав селянських дітей грамоти [9, с. 735].

Указом від 19 грудня 1864 року його було переміщено у село Борівку Ямпільського повіту [10, с. 422]. Тут він прослужив близько 15 років, а у 1874 році був нагороджений фіолетовою скуфією [8, с. 431]. Перебуваючи на Борівській парафії, о. Ємиліян виявив себе як блискучий дослідник-архівіст. Результатом його кропіткої дослідницької праці став ґрунтовний історичний нарис «Исторические сведения о с. Боровое Ямпольского уезда», опублікований у часописі «Подольские епархиальные ведомости» за 1895 рік (№№ 17–18), де він описав унікальну «презенту» 1773 року власника села Йосипа Сосновського та церковні «візити» 1790 року. Нарис о. Омеляна (Ємиліана) став основою Борівського розділу у працях Юхима Сіцінського, а дбайливо зібрані батьком літописи та римські монети заклали археологічний фундамент для його сина. 6 лютого 1901 року о. Омелян (Ємиліан) перейшов до села Мощена Гайсинського повіту, де й помер у першій половині 1909 року.

5. Науковий тріумф о. Івана Омеляновича Шиповича

Вершиною наукового потенціалу роду стала постать сина о. Омеляна від першого шлюбу - о. Івана Омеляновича Шиповича (15.05.1857-1936). Народившись у Бронниці, він з дитинства вбирав краєзнавчу атмосферу Надністрянщини, де селяни регулярно знаходили давні городища та римські монети. Початкову освіту здобув у Шаргородському духовному училищі, де близько познайомився з Михайлом Коцюбинським. Закінчив Подільську

духовну семінарію (1873–1879) та Київську духовну академію (1883 р.) зі ступенем кандидата богослов'я.

З жовтня 1882 року працював помічником інспектора в Подільській семінарії та став членом Подільського церковного історико-археологічного товариства. У 1883 році став настоятелем парафії села Медвеже Вушко Вінницького повіту, де прослужив до 1893 року, розпочавши збір археолого-нумізматичних колекцій. З 1893 року жив у Вінниці, викладав Закон Божий у Вінницькому реальному училищі та 1-й Жіночій гімназії. Знав історію релігій, був обізнаний із російською, польською, єврейською та західноєвропейською літературами, для історичних студій користувався багатомовними джерелами. Досліджував Вінницькі Мури та Сабарівське городище, заснував міську бібліотеку, був членом Подільського єпархіального історико-статистичного комітету.

Результатом його капітальних студій стала опублікована у 1902 році монографія «Літопис Вінницького капуцинського кляштору». У цій праці на тлі монастирського життя автор подав масштабний історичний нарис Поділля в межах 1745–1888 років, роблячи екскурси в давні часи, починаючи з 1362 року (заснування Вінниці). Велику увагу дослідник приділив подіям Української революції 1648–1657 років, діяльності Івана Богуна, а також навів унікальні джерела про страту шляхтою 300 полонених гайдамаків за наказом Браницького.

6. Рятівник унікального джерела «Регіна»

Ще один представник дослідників Поділля, видатний український краєзнавець, громадський діяч та ентузіаст охорони природи Леонтій Іванович Шипович (1901–1986) був представником відомого подільського роду Шиповичів, який прийняв естафету від «патріарха» дослідництва Подільського краю Івана Омеляновича Шиповича. Хоча їхні родинні зв’язки поки що не досліджені, але вони представляють одну краєзнавчу династію Вінниччини.

У своїх історико-краєзнавчих працях Леонтій Іванович залишив цінні спогади, зібрав усні перекази та описав архітектуру й життя дореволюційної Вінниці. Його краєзнавчі розвідки зберегли для нащадків відомості про відомі міські будівлі (наприклад, історію садиби купця Боруха Вайнштейна на вул. Соборній, де нині розташований Вінницький торговельно-економічний інститут).

На початку 1950-х років, працюючи в Мурованих Курилівцях, він зацікавився занедбаним лісовим джерелом поблизу сусіднього села Житники. За службовим обов'язком та з власного краєзнавчого інтересу він досліджував лісові масиви Поділля. Він розшукав і записав унікальні усні спогади старожилів села Житники. Ці люди на початку століття особисто працювали на пана Сабанського, будували перший овальний басейн і розливали воду.

Саме наполегливість Леонтія Шиповича, який буквально оббивав пороги радянських кабінетів та інституцій бальнеології, змусила владу звернути увагу на цілющу воду. Його діяльність призвела до того, що на початку 1960-х років у самих Мурованих Курилівцях було збудовано та запущено завод «Регіна» з розливу мінеральної води, який став головним підприємством селища.

Зібрані Шиповичем історичні та краєзнавчі матеріали передали науковцям та медикам. Це знову привернуло увагу до цілющих властивостей води. Вони підтвердили її унікальний природний склад зі вмістом срібла. Завдяки його зусиллям та численним зверненням до різних інстанцій було відновлено дослідження та промисловий розлив знаменитої мінеральної води. Згодом це дало поштовх до будівництва промислового Мурованокуриловецького заводу мінеральних вод. Завдяки Леонтію Шиповичу історія «Регіни» не обірвалася в середині XX століття, а трансформувалася у потужне сучасне виробництво, зберігши автентичну подільську спадщину.

У радянський період (1950–1980-ті роки) його оточення складали вінницькі лісівники, природоохоронці та музейники. Вони поважали його за феноменальні знання місцевих лісів та шляхетську ерудицію. Його часто запрошували як консультанта при створенні заповідних зон або зборі матеріалів для краєзнавчих нарисів про природу Поділля.

У зрілому та похилому віці Шипович активно займався охороною природи. Він став одним із перших, хто почав розглядати краєзнавство не лише як вивчення архівів, а як практичний захист подільських ландшафтів, лісів та малих річок, тісно співпрацюючи з природоохоронними товариствами Вінниччини.

Леонтій Іванович Шипович помер, не залишивши по собі прямих нащадків (дітей у нього не було), проте його ім'я назавжди вписане в офіційну історію бренду води «Регіна». Він, хоч і здобув радянську світську технічну освіту і працював інженером лісового господарства, генетично успадкував від роду Шиповичів пристрасть до збирання старовини. Залишившись бездітним і бачачи, як після 1932 року радянська влада знищила таврове церковне коліно його вінницьких однофамільців, він взяв на себе місію зберегти локальну історію Поділля. Його робота по фіксації усних спогадів про «Регіну» - це пряме продовження краєзнавчої справи видатного історика Івана Омеляновича Шиповича.

Перетин ліній галайковецько-бронницьких Шиповичів (гілка історика Івана Омеляновича) та лінії краєзнавця Леонтія Івановича Шиповича є класичним прикладом розгалуження єдиного великого подільського духовного роду. Вони мали спільного предка на зламі XVIII та XIX століть. Усі подільські Шиповичі XIX століття так чи інакше походили від старого священницького гнізда у Могилівському повіті.

Проведене дослідження дозволяє зробити такі узагальнення:

Священицька династія Шиповичів є яскравим зразком станової спадковості та тяглості культурних традицій православного духовенства XIX – початку XX століття. Впродовж чотирьох поколінь (о. Антоній; о. Іоанн – син; о. Олександр, о. Омелян і о. Іван – онуки; о. Василь, о. Іван і о. Никифір - правнуки) родина забезпечувала духовне і просвітницьке життя Подільської губернії.

Село Галайківці протягом усього XIX століття функціонувало як унікальне сімейне краєзнавчо-пастирське гніздо, де парафія безперервно утримувалася трьома поколіннями Шиповичів та їхніми прямими родичами (Марковими та Сенчиневичами).

Діяльність о. Еміліяна Шиповича у Галайківцях та Борівці була взірцем того, як духовенство виконувало роль перших літописців українського села, чиї друковані праці 1895 року увійшли до золотого фонду подільської історіографії та заклали підґрунтя для всеукраїнського визнання його сина - о. Івана Омеляновича Шиповича.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Вінницької області (далі - ДАВО). Ф. 315.Оп.1. Спр.7401.
2. Державний архів Хмельницької області (далі – ДАХмО). Ф. 315. Оп.1.Спр.6672.
3. ДАХмО. Ф. 315. Оп.1.Спр. 6795.
4. ДАХмО. Ф. 315. Оп.1. Спр. 6959.
5. ДАХмО. Ф. 315. Оп.1. Спр. 7389.
6. ДАХмО. Ф. 315. Оп.1. Спр. 8152.
7. Приходы и церкви Подольской епархии / Под ред. священника Евфимия Сицинского. Каменец-Подольск: Типографія С. П. Киржацкаго, 1901. С. 696–697 [Розділ про Могилівський повіт, с. Галайківці].
8. Розпорядження Святійшого Синоду від 22 квітня 1874 року за №1028, Часопис «Подільські єпархіальні відомості», 1874 р. №11.
9. Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета / под ред. Е. И. Сецинского. Каменец-Подольск, 1901. Вып. 9.
10. Часопис «Подільські єпархіальні відомості», 1865 рік.№12.

ХРОНОЛОГІЧНА ТАБЛИЦЯ МІГРАЦІЇ ТА СЛУЖІННЯ РОДУ ШИПОВИЧІВ

Дата / Період	Представник роду	Топонім (Повіт)	Статус / Характер діяльності
бл. 1763	о. Антоній Іванович Шипович	—	Рік народження патріарха династії
1796	о. Антоній Іванович Шипович	с. Завалля (Кам’янецький)	Благочинний ієрей, настоятель Свято-Миколаївської церкви
1808	о. Антоній Іванович Шипович	с. Завалля та повіт	Діяльність на посаді благочинного; захист прав селян та духовенства
10.12.1816	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Призначення священником. Початок Могилівської гілки.
02.11.1820	о. Олександр Іванович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Народження старшого сина о. Іоанна (метричний запис №46)
1825	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці та повіт	Фіксується у статусі благочинного Могилівського повіту
1832	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Звільнення з посади благочинного за станом здоров'я
1833	Олександр Іванович Шипович	м. Шаргород (Могилівський)	Навчання у Шаргородському духовному училищі
1836	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Оголошення Архіпастирської вдячності за благочинницьку службу
1840	Родина о. Іоанна	с. Галайківці	Архівний зріз багатопоколінного

	Шиповича	(Могилівський)	співжиття (три покоління в будинку)
1844	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Нагородження набедрeником за віддане 35-річне богослужіння
1846	Микола Феодосійович Лопатинський	с. Попівці (Ямпільський)	Народження сина Ганни Шипович; майбутнього краєзнавця Ямпільщини
1848	Олександр Іванович Шипович	с. Жван (Могилівський)	Служіння на посаді стихарного дячка Свято-Успенської церкви
26.06.1851	о. Олександр Іванович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Переведення до рідного села. Прийняття парафії від батька.
1851	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Вихід за штат через хворобу на основі Білета №5850
1853	о. Олександр Іванович Шипович	с. Петрашівка (Ямпільський)	Переміщення на нове місце пастирського служіння
1853	о. Омелян Іванович Шипович	с. Бронниця (Могилівський)	Закінчення семінарії, шлюб із А. Гоньковською, початок служіння
15.05.1857	о. Іван Омелянович Шипович	с. Бронниця (Могилівський)	Народження первістка о. Омеляна — майбутнього видатного історика [1]
1860	о. Омелян Іванович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Повернення до рідного села; будівництво кам'яної дзвіниці
кін. 1860	о. Омелян Іванович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Відкриття у власному будинку першої народної школи в селі
1861	о. Олександр Іванович Шипович	с. Гарлинка (Балтський)	Переведення на служіння до Балтського повіту
19.12.1864	о. Омелян Іванович Шипович	с. Борівка (Ямпільський)	Указ про переведення на нову парафію; дитинство історика Івана
08.02.1865	о. Іван Іванович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Повернення молодшого сина о. Іоанна на рідну парафію за проханням
20.06.1865	о. Олександр Іванович Шипович	с. Жабинці (Ушицький)	Переведення до Ушицького повіту (священник 1-го округу)
1870	о. Іван Іванович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Фіксація служіння з родиною (дружина Віра Сенчиневич, син Никифор)
20.02.1871	о. Іоанн Антонович Шипович	с. Галайківці (Могилівський)	Смерть заштатного патріарха. Поховання біля стін храму.
22.04.1874	о. Омелян Іванович Шипович	с. Борівка (Ямпільського)	Нагородження фіолетовою скуфією за розпорядженням Синоду №1028
1875	о. Олександр Шипович	с. Мала Стружка (Ушицький)	Переміщення за проханням на останнє місце пастирського служіння

1883	о. Іван Омелянович Шипович	с. Медвеже Вушко (Вінницький)	Початок настоятельства після КДА; старт археологічних колекцій
1883–1890	о. Михайло Васильович Марков	с. Галайківці (Могилівський)	Служіння зятя о. Іоанна Шиповича (чоловіка доньки Іуліани)
1887	о. Никифор Іванович Шипович	с. Волоско-Крикливець	Закінчення семінарії за 1-м розрядом; початок 25-річної служби
1893	о. Іван Омелянович Шипович	м. Вінниця	Переїзд до міста; викладання в Реальному училищі, вивчення Мурів
15.05.1894	Костянтин Никифорович Шипович	—	Народження представника світської інтелігенції роду (директора школи)
1895	о. Омелян Іванович Шипович	с. Борівка (Ямпільський)	Публікація фундаментального історичного нарису про село в ПЄВ
06.02.1897	о. Олександр Іванович Шипович	с. Мала Стружка (Ушицький)	Смерть та поховання активного пастиря благочиння
11.03.1897	о. Василь Олександрович Шипович	м. Кам'янець-Подільський	Передчасна смерть священника містечка Калюс після важкої хвороби
04.09.1899	о. Никифор Іванович Шипович	м-ко Снітків (Могилівський)	Залучення до допомоги та ведення справ літнього батька протоієрея Івана
1899	Наглядач Шипович (молодший)	м. Богуслав (Київська єп.)	Призначення сина о. Івана на посаду наглядача духовного училища
06.02.1901	о. Омелян Іванович Шипович	с. Мощена (Гайсинський)	Указ про взаємне переміщення з о. М. Кардасівичем
1902	о. Іван Омелянович Шипович	м. Вінниця	Вихід у світ капітальної монографії про Капуцинський кляштор
1909	о. Омелян Іванович Шипович	с. Мощена (Гайсинський)	Смерть пастиря-краєзнавця у першій половині року (або кін. 1908 р.)
1936	о. Іван Омелянович Шипович	м. Вінниця	Смерть «патріарха» подільського краєзнавства за радянських часів [1]

Вікторія Колесник

ЖИТТЄПИС ЮЛІАНА ЛОТОЦЬКОГО (1808–1875) І ЙОГО СПОГАДИ

Анотація. *У статті висвітлено життєвий шлях кам'янець-подільського православного священника Юліана Лотоцького. Проаналізовано його спогади, які є важливою складової історіографії Поділля*

XIX ст., та доповнення до них пера священника, історика і краєзнавця Миколи Яворовського (1842–1919).

Ключові слова: *духовне училище, семінарія, Вінниця, Листопадове повстання, Кримська війна.*

Victoria Kolesnyk

THE BIOGRAPHY AND MEMOIRS OF YULIAN LOTOTSKYI (1808–1875)

Abstract. *The article higllights the life of Yulian Lototskyi, an Orthodox priest from Kamianets-Podilskyi. It analyzes his memoirs – an important component of the historiography of 19th century Podillia, as well as the supplementary material provided by the priest, historian and local history researcher Mykola Yavorovskyi (1842–1919).*

Keywords: *theological school, seminary, Vinnytsia, November Uprising, Crimean War*

Вступ. У фондах Музею Вінниці зберігається рідкісне видання – «Спогади кам'янецького протоієрея Іуліана Даниловича Лотоцького» (далі – «Спогади...») [9]. Книжка побачила світ 1910 року в кам'янець-подільській друкарні Свято-Троїцького братства. На першій сторінці стоїть особистий підпис подільського дослідника, видавця, релігійного і громадського діяча, православного священника Юхима Сіцінського (1859–1937).

Це свідчить про походження видання з його книгозбірні. Принагідно висловлюємо щиру подяку вінницькому лікарю Сергію Сороці, який збагатив Музейний фонд України цією пам'яткою та багатьма іншими, подарованими Музею Вінниці.

Спомини Лотоцького згадані в монографії Олексія Кошеля [10] та в деяких інших дослідженнях, присвячених освітньо-культурній діяльності православного духовенства Правобережної України в період царату. Життя і діяльність протоієрея Юліана Лотоцького висвітлено на основі «Спогадів...» у статтях Галини Созанської [19] та Віктора Прокопчука [17].

Метою цієї розвідки було докладне опрацювання біографії Юліана Лотоцького із залученням документів Центрального державного історичного архіву України (м. Київ) і Державного архіву Хмельницької області та аналіз «Спогадів...» як важливої складової історіографії Поділля XIX ст. Серед іншого авторкою досліджено метричні записи Лотоцьких [1; 7], клірові відомості 1802 року церкви села Майдану-Поросятківського Ушицького повіту, в якій служив батько Юліана, Данило [6], клірові відомості 1874 року [2] і сповідальні розписи 1838, 1841, 1865 років [3; 4; 5] церкви святих апостолів Петра і Павла м. Кам'янця-Подільського, в якій понад сорок років служив сам Юліан Данилович. Важливим джерелом інформації стали також «Подільські єпархіальні відомості» – офіційний друкований орган Подільської єпархії, в якому, зокрема, опубліковано некролог Юліана Лотоцького [12].

Особливості видання

Насамперед звернімося до видавничих характеристик «Спогадів...». У примірнику з фондів Музею Вінниці відсутня початкова обкладинка – ймовірно, втрачена під час оправлення, однак маємо можливість ознайомитися з нею